

Kossuth Lajos hazafisága a XXI. században is egyetemes jelentőségű

(I. rész)

A 2022. évben fontos emlékeznünk arra, hogy 220 esztendeje született kimagasló magyar történelmi személyiségünk, udvardi és kossuthfalvi Kossuth Lajos (1802–1894), aki államférfiként örök példa a nemzeti célokért méltón küzdő hazafiak számára. Különösen indokolt ezt megemlíteni Bácskossuthfalva kapcsán, hiszen a délvidéki magyarság e településen Kossuth-émlékparkot hozott létre, ahol Kossuth mellszobra is felavatásra került. A Batthyány-kormány pénzügyminisztereként, a Honvédelmi Bizottmány elnökeként, Magyarország kormányzóelnökeként az 1848–1849-es hősi szabadságharcunk olyan vezetői közé tartozott, akik a csatateri küzdelmeink után is kiemelten képviselték a haza szolgálatának ügyét a nemzetközi szinten. Kossuth Lajos testesítette meg a magyar szabadságeszményt a XIX. században Európától Amerikáig; és méltó emlékezte egyetemes jelentőségű a XXI. századi nemzeti összetartozásunk értékvilágában is! Arról is meg kell emlékeznünk, hogy 181 évvel ezelőtt jelent meg a Kossuth Lajos szerkesztette *Pesti Hírlap*, melynek széles ívű gondolatokkal megírt cikkei, műveltséget tükröző elemzései és a világtépi megalapozottságot felmutató híradásai rendkívül hatásos eszközökké váltak a cselekvő hazafiság elméleti megalapozását célul kitűző XIX. századi honfitársaink számára. A Zemplén vármegyében 1824–1832 között ügyvédi joggyakorlatot folytató Kossuth Lajos életútjában meghatározó lehetőséget teremtett az, hogy a reformországgyűlések világában országosan ismert személyiséggé lett. E tapasztalati alapok után Kossuth Lajos számára a Pesti Hírlap szerkesztése remek lehetőséget nyújtott a haza és a nemzet érdekében tenni akaró közfelfogás jobbító alakítására. Az újságban elméleti szinten 1840–1844 között rögzített nemzeti célkitűzések és ennek nyomán az 1848

márciusáig megtett gyakorlati lépések voltak az alapjai Kossuth államférfiúi kiteljesedésének, ami az 1848–1849-es szabadságharcunk idején mutatkozott meg. A Kárpát-medencében élő magyarság nemzeti összetartozásában Kossuth Lajos emlékezte a XXI. században is éltető erőt képvisel. Ezt egyetemes szinten is indokolt felmutatni, mert e szabadsághősünk a nemzetközi szinten is kimagasló közéleti jelentőséggel és történelemszemléleti eredményességgel képviselte a haza és a nemzet ügyét a XIX. században.

I. Kossuth Lajos Pesti Hírlapjának művelődéstörténeti jelentősége

A Kossuth Lajos szerkesztette Pesti Hírlap nemzeti sajtótörténeti előzményei kapcsán elmondható, hogy Magyarországon a XVIII. század utolsó évtizedeiben sok nagy hatású újság kezdte meg működését (Rát Mátyás *Hírmondója*, eszternelki Szacsavay Sándor *Magyar Kurírja*, Péczeli József *Mindenes Gyűjteménye*, a legjelentősebb illuminátusok közé tartozó hadusfalvi Spilenberg Pál [?–1814] pesti ügyvéd és lapszerkesztő *Ephemerides Politico-Litterariae* című lapja, Révai Miklós *Hadi és Más Nevezetes Történetek* című újságja, Kazinczyék *Kassai Magyar Múzeuma*), de ezek sosem tudtak igazán sikeres gazdasági vállalkozásként működni. Ezek a felvilágosodás, a társadalmi reformok iránt elkötelezett újságok a szellemi sikereik és gondolatébresztő írásaik ellenére sem voltak képesek nyereséges vállalkozásként működni, aminek a legfőbb oka a szűk körű olvasói réteg volt. Sokszor ez volt megszűnésük legfőbb oka is. Mégis nyilvánvaló, hogy jó példát mutattak, és úttörő szerepük volt az olvasói igények kialakítása, megte-

remtése és formálása terén, és abban is, hogy milyen célokat kell kitűznie a hazai sajtónak. Három évtizeddel később azonban már sokkal szélesebb reformgondolkodó réteghez tudtak szólni a meginduló újságokban publikáló szellemi elit nemzeti liberális nemesei, akiknek szerepe az 1832–1836-os reformországgyűlés alatt nőtt meg igazán, és egyre szilárdabb, eltökéltebb, taktikailag is érettebb módon politizáltak a társadalmi haladás érdekében. Az 1840-es évek elején – az addig már majd másfél évtizedes reformfolyamat eredményeként – széles körű mozgalom indult a társadalmi változtatásokért, a magyar hon felvirágoztatásáért. A haza legjobbjainak célja a polgári-nemzeti átalakulás alapjainak megteremtése, a nemzeti együvé tartozás érzésének ápolása volt. E korban alakult ki az igazi magyar újságírás, az újat kereső, a (körülmények engedte határig) nyílt véleményt kifejtő, bátran politizáló és már szélesebb körhöz eljutó időszaki sajtó, mely már vállalkozásként is sikeres és eredményes tudott lenni. 1841. január 2-án két nagy hatású, a politikai életben később élesen szemben álló hírlap indította útjára első számát. Az első hónapok még arra engedtek következtetni, hogy a közös cél, a reformok érdekében fejtik ki tevékenységüket, azonos zászló alatt indulnak harcba a társadalmi haladásért. Ez azonban csak addig tartott, ameddig a *Világ* szerkesztője Vajda Péter (1808–1846) volt, mert azután a lap Dessewffy Aurél (1808–1842) cserneki és tarkői gróf, konzervatív főnemes kezébe került. Ekkortól a *Világ* a haladásért küzdő Pesti Hírlappal szembeni állásfoglalás fő képviselőjévé lett. A korabeli újságok közül a közvéleményt nyíltan és korrekt módon tájékoztató, határozott politikai állásfoglalású Pesti Hírlap emelkedett ki. Kossuthfalvi és udvardi Kossuth Lajos (1802–1894) ügyvéd felkérése a Pesti Hírlap szerkesztői teendőinek ellátására különlegesen érdekes politikai manőver eredménye. Kossuth maga sem bízott abban, hogy kiszabadulása után pár hónappal újságot engedélyezzenek neki, hiszen politikai tevékenysége miatt zárták börtönbe. Klemens Metternich gróf – a nádor tudta nélkül – utasította Landerer Lajos (1800–1854) pesti nyomdászt, aki kapcsolatban állt a titkosrendőrséggel, hogy ajánlja fel – a börtönből az országgyűlés határozott nyomására 1840. május 10-én szabaduló – Kos-

suthnak a lap szerkesztését. Elképzelésük szerint Kossuth a cenzor „óvó” szárnyai alatt nem írhat majd forradalmi hangvételű cikkeket. Megállapodtak, ha ezt mégis megtenné, akkor Landerer azonnal mondjon fel neki. A megállapodás megkötésére a teljes jogú szerkesztő és a kiadó tulajdonosa között 1840. december 31-én került sor. A Pesti Hírlap az első igazi újság, mely határozott és haladó politikai véleményével a haladás irányában hatott a közvéleményre, elsősorban a köznemességre, hiszen az egyes megyék haladó törekvésének szószólója, támogatója volt. Ez volt a Pesti Hírlap hatalmas sikerének egyik fő oka. A Pesti Hírlap célkitűzései az alábbiak voltak: tudatosítani a válságot, megmutatni a haladás irányát, megfogalmazni a nemzeti reformtörekvéseket, egyesíteni az ellenzékét. Javaslatival a lap nemcsak tükre, hanem gárdájával együtt harcos szereplője volt az 1843–1844-es országgyűlést megelőző esztendő éles politikai küzdelmeinek. A haladás képviselőinek magatartását illetően talán a legszebben a lap az 1841. tavaszutó 26-i számának vezércikkében ír, amelyben a fejlődésért folytatott küzdelemről így fogalmaz: „...ne süssük azt vakítólag a fényhez szokatlan szemekbe; vegyünk egy kis időt magunk arra, hogy meggyőzhessük ezeket a felől, miképpen mi nem gyújtogatni kívánunk fáklyánkkal, hanem jótékonyan világítani”, és „legyünk türelmesek azok iránt, kikben a jóakarát nem hiányzik, de egy kissé régecskén születtek, vagy tán szemek is gyengék”. Az első szám 1841. január 2-án (Télhó 2. 1841) jelent meg. Kossuth beköszöntője a lap programján kívül az újságírás etikai alapelvét is tartalmazta. Olyan újságot ígér, amelynek célja, hogy „a nemzet életének hű tükré legyen”, és „szabad tért nyisson az észnek, értelemnek, jóakarátnak”. Bízik benne, hogy ha „nem vagyunk süszektelenek, hogyha sem későn, sem korán nem jövünk, egyszóval hogyha megérdemljük, bizonyonnyal pártfogást is lelendünk a nemzetnél”. Sejtetni engedi, hogy a várható aktuális témák és az újság egésze alapvető feladatának tartja, hogy „előkészítsék a napnak nagy kérdéseit”. Valóban ez következett! Ezt talán az mutatja meg legjobban, hogy a Helytartótanács már március 16-án tanácsulésen foglalkozott a lap működésével, akként értékelve a helyzetet, hogy „a cenzor hanyagsága folytán hol egyik, hol

másik állami intézményről és közhivatalról jelenik meg éles bírálat”, és egyben felhívta a figyelmet a cenzori szabályzat néhány pontjára, mely „a személyeskedő megjegyzéseket minden nyomdai kiadványban” tiltja. Olyan társadalmi kérdéseket tárgyalt, úgy tájékoztatta a közvéleményt, hogy már az első néhány szám után a cenzor kétségbeesetten panaszkodott, hogy hiába húzta ki szavakat vagy akár sorokat is, az aligha segítené, mert a cikkek hangulata megmaradna „izgatónak”. Kossuth a vélemény kifejezésének új formáját honosította meg a magyar újságírásban addig még ismeretlen vezércikk bevezetésével. A különböző „hétköznapi” eseményekről írt tájékoztatásoknak is olyan a stílusa, hogy az felrázza, állásfoglalásra készítse, cselekvésre buzdítsa az olvasót. Foglalkozik a mértéktelen alkoholfogyasztás terjedésének következményeivel, a leányanyák gyilkossá válásának társadalmi okaival, a nyomorban élő esetekkel, az ifjúság jövőbeli nagyszerű feladatával és sok más égető, megoldandó problémával. Az 1841. évi 6. számban a *Pálinkamirigy* című vezércikkében a veszedelmesen terjedő alkoholizmusra hívta fel a közfigyelmet. Megállapítása szerint „*aljasodik, erőtlenedik, butul és szegényedik nemzedékről nemzedékre az emberfaj egész népeknél, hol a pálinkaital közönségesen elterjedt; mind hiába, a mirigy terjed*”. Ennek legfőbb okát abban látja, hogy a „*földbirtokos gazdáknak sok helyütt legfőbb, csaknem egyedüli jövedelme; hogy ez egész roppant vidékeken a nép erkölcsi életébe annyira beszövedött*”, és hogy „*a helység előjárói, bárminemű községi dolgok végett mindig a pálinkás korsó körül gyűlnek össze, ha lakostársaik ügyes-bajos dolgaiban bírászkodnak, első gondjuk a pálinka, melynek árát a vesztegető féllal megfizettetik*”. A Pesti Hírlap Kossuth szerkesztése idején – a cenzúra miatt – nem írhatott nyíltan arról, hogy milyen módon, milyen mértékben és milyen politikai fórumokon lehetne a nemzeti önrendelkezést kivívni. Sokan látták azonban, és Kossuth is rávilágított, hogy Magyarországot iparilag fejleszteni kell, mert csak ezen az úton lehet az osztrák ipar nyomása alól kiszabadítani. Így írt erről a Pesti Hírlapban: a „*politikai függetlenség industriális függetlenség nélkül nem egyéb, mint ábránd*” (1842. 150. szám). A Pesti Hírlap ellenfele, a Világ – a kon-

zervatív-aulikus nemesség lapja – a védővám ellen, az osztrák–magyar vámunió mellett foglalt állást, míg a Pesti Hírlap ez ellen, a magyar ipar felvirágoztatása érdekében a védővám eléréséért küzdött. 1844. október 6-án Pozsonyban megalakult a Védegylet, igazgatója Kossuth lett. Ez a szervezet nem is elsősorban mint gazdasági, hanem mint országos szervezet alapvetően politikai jelentőséggel bírt, és az eljövendő Ellenzéki Párt előkészítését szolgálta. Kossuth ekkor már nem volt a Pesti Hírlap szerkesztője, de hogy egy ilyen jellegű országos szervezet létrejöhetett, abban oroszlánrésze volt a Pesti Hírlap előkészítő, közvélemény-alakító és tette ébresztő tevékenységének is. A fejlődést gátló tényezőket – a fentiek mellett – a kedvezőtlen vámrendelkezések, az extenzív állattenyésztés és a saját pénzügyi háztartás hiánya jelentették. Ipari nyersanyagainkért – a feldolgozásuk után – Ausztria iparcikkei kerültek vissza az országba. A kézműipar jelentős része céhes rendszerben tevékenykedett, mely alapvetően csak a helyi igények kielégítését tudta megoldani. Nagyon fontos területét jelentették a lapnak az iparfejlesztést célzó cikkei. Elég arra gondolnunk, hogy az egész országban csak mintegy négyszáz ipartelep, gyár létezett. E tárgykörben és a családi kapcsolatok okán érdekességként említem meg a Lőcse melletti Teplicén lévő papírmalmot, melyet 1613-ban Spillenbergs Sámuel (1573–1654) lőcsei orvosdoktor alapított meg, és kivételesen hosszú időn keresztül, 272 éven át, 1885-ig folyamatosan működött, vagyis abban az évszázadban is, amikor Kossuth Lajos élt. Az ipartelepítő XVII. századi lőcsei orvos leszármazottja (ükunokájának dédunokája) a Tokajban élő Spillenbergs József Gábor (1808–1878) földbirtokos, kincstári ügyész a Zempléni Casino tagja volt Kossuth Lajossal (és öt másik Kossuth családtaggal) egyetemben. Érdekesség a Kossuthok és Spillenbergek rokoni kapcsolata tekintetében, hogy hadusfalvi Spillenbergs József Gábor unokája, Spillenbergs Béla (1886–1965) jogász, világháborús főhadnagy 1911-ben Bodrogszögön feleségül vette udvardi és kossuthfalvi Kossuth Katalint (1894–1990). De térjünk vissza a Pesti Hírlapra! Az ipar fejlesztésének elősegítését alapvető feladatnak tartotta a Pesti Hírlap egész cikkírógárdája. A 2. számban (Télhó 6. 1841)

Almási Balogh Pál (1794–1867) orvos *Felszólítás* címmel cikket írt egy „hasznos ismereteket terjesztő társaság” ügyében. Ebben a cikkíró akként fogalmazott, hogy „az öntudatra ébredt nemzetek mindenike fáradhatatlanul igyekszik haladni azon, az értelem kifejtése, a tudományos ismeretek terjesztése s azoknak az életre alkalmazása által”. Megállapítja, hogy az „a nemzet, mely a lelki műveltség pályáján előre nem halad mely ősei által elfoglalt tespedő helyzet s elavult nézetek, káros előítéletek s makacs elfogultság szeretetétől megválni, s jobb és üdvösb eszméknek helyt adni nem akar, mely a haladás múlhatatlan szükséges voltát át nem látván” a „tudományokat nem ápolja, az mondjon le jogáról, a művelt nemzetek sorába neveztetni”. E cikk eredményességét mutatja, hogy 1841. Téli 3-án az *Egyesületek* című cikk már arról ír, hogy „választmány neveztetik, tervet készítenő az egyesületről”, és meghatározták, hogy céljuk hasznos „ismereteket terjesztetni a nép minden osztályaiban, melynek nincs módja ismeretvágyát egy vagy másképpen kielégíteni, különösen pedig a műiparos néposztályt hasznos ismeretekben részeltetni, népszerű nyelven írt tanulságos és gyakorlati élet szükségének megfelelő munkák kiadása, az ipar és kézművek haladását minden egyéb módok által elősegíteni”. Széles körű vita követte a gondolatot, és ennek eredményeként alakult meg az Iparegyesület 1842. június 4-én gróf Batthyány Lajos elnökletével, majd létrehozták az ipariskolák elődjét, és megvalósították az Iparműkiállítást. Kossuth felismerte, hogy az iparosodás nagy szerepet játszhat abban, hogy a nemzet önbizalmat nyerjen, és merjen egyenrangú félként fellépni a külföldi (elsősorban az osztrák) „*piacion*”. Sőt, tanulságként vonta le a Béccsel szembeni függőségi viszonyunkból, hogy a nemzeti önállóság csak az önálló nemzetgazdaság talaján jöhet létre, és ezért a honi műipar megerősödését ipartámogatással és védővám-politikával kell támogatni, bátorítani. A belső korlátozó tényezők megszüntetése is természetesen alapvető feltétele az iparosodásnak. Az iparosodást gátló tényezők közül kiemelkedett a jobbágykérdés megoldatlansága. A szerkesztő-ügyvéd számára a nemzeti felemelkedés érdekében a legfontosabb feladat a jobbágyfelszabadítás, a „szabad föld, szabad ember” megvalósítása lett. Kossuth

már a lap első számaiban arról írt, hogy olyan „nehéz korszakot élünk”, ahol „avult érdekek élet-halálra küzdenek egy még alaktalan jövő eszméivel”. Felismerte, hogy a társadalmi változások kényszerítő törvényszerűséggel következnek be, ez ellen semmit nem lehet tenni, mivel az állapotok túlhaladottak, ezért a fejlődés megállíthatatlan. Ennek érdekében több cikkében írt történelmi példákról, a jobbágykérdés megoldásáról Európa több országában. A jobbágykérdés mielőbbi rendezése érdekében lehetőséget biztosított a Hírlapban a különböző elképzelések közzétételére. Így például Farkas Károly („*Tétletleni*” néven) az országos megváltás egyidejű megvalósításáról írt cikket, melyben azt javasolta, hogy a megváltás összegét a parasztság harminc év alatt fizetné ki egy örökváltsági pénztárnak. A megváltás teljes összegét (igen alacsonyra) kilencvenmillióra becsülte. Kossuth is kiadott egy 18 évre kalkulált örökváltsági tervezetet. Vélhetően több olyan szakmai segítőtje volt Kossuthnak a pénzvilágban jártas, közgazdasági ismeretekkel rendelkező korabeli vállalkozói körből is, aki a segítségére lehetett a megalapozott számításai elkészítésében. Közülük talán a pesti görög Manno István (1811–1888) nagykereskedő lehetett az egyik legjelentősebb, aki Kossuth Lajos egyik fontos pénzügyi tanácsadója lett a későbbiekben is. Manno István 1888. január 29-én hunyt el 76 éves korában (a Király u. 57. szám alatt élt): görögkeleti szertartás szerint temették el a Fiumei úti sírkertben. (Manno István leányának, Manno Máriának [1845–1936] a férje a nevezetes bécsi görög mecénás, Dumba Miklós [1830–1900] volt, aki Budapesten, a ma is álló Király utca 57. számú házban hunyt el: ennek az épületnek a falán került elhelyezésre 2011 decemberében az az emléket őrző bronztondó, amely Sztefanu Sztefanosz magyarországi görög szobrászművész alkotása. A görög Manno család több leszármazottja e házban élt, egészen a legutóbbi időkig.) A nagykereskedők közé tartozó komáromi görög családból származó Dumtsa Döme (1807–?) szintén Kossuth elvararója volt: egy általa 1844-ben írt levél látható Monokon, a Kossuth-emlékház kiállításán, melyben szerepel Dumtsa Döme neve. A „*Tétletleni*”-féle elgondolásoknak nem volt megalapozott közgazdasági alapja. Ezt mutatta ki Trefort Ágoston (1817–

1888) cikkében, amely szintén a Pesti Hírlapban jelent meg, s melyben, ha óvatosan is, de megfogalmazódott az állami kármentesítés gondolata.

A 4. számban (Télhó 13. 1841) bezerédi Bezerédj István (1796–1856) reformpolitikust említette példaként, aki a *„kokasdi jobbágyaival teljes megváltási szerződésre lépett”*, és már csak a *„felsőbb helyre terjesztés”* van hátra. Hozzátette még azt is, hogy: *„Tisztelet azon földesuraknak, kik az idő jeleit megértik, és józan pillanattal és meleg ügyszeretettel fogják fel mint kell a közjót saját jól értett hasznukkal egyeztetni.”* Bezerédj volt egyébként az első, aki 1844 után önként vállalta az adófizetést is. (Érdeemes arról is megemlékezni, hogy még 1836-ban Brunszvik Teréz, Szentkirályi Móric, Bezerédj és Kossuth alapította meg a Kisdedővő Intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesületet.) A jobbágykérdés megoldása a társadalmi haladás érdekében amúgy is fő célkitűzése volt a lapnak: gazdasági, szociális és társadalmi szempontokat együtt elemezve kívánták megváltoztatni a rendszer felépítését. Az első lépést már az 1839–1840. évi országgyűlés is megtette, hiszen törvénybe iktatták a földesúr és a jobbágy közötti egyezkedésen alapuló *„engedőleges”* örökváltsági szerződés megkötését. 1848-ig azonban a tízezer település közül csak alig több mint hetvenben történt meg az egyezségkötés. Ennek okai egyrészt a szükséges pénz hiánya, másrészt pedig a túlzott földesúri követelés és a fizetés időtartama tekintetében fennálló érdekellentétek voltak. A 13. számban Kossuth *Örökváltság* címmel vezércikkben értekezett e témáról, azt rögzítette, hogy *„a javítva haladás ösvényén a teendőik sorában mindenek előttinek e szót tarjuk: »szabad föld«, s elannyira meg vagyunk győződve, miképpen e nélkül legbuzgóbb törekvéseink sem hoznak kellő eredményt”,* és hozzátette Cato *„ceterum censeo”*-jának analógiájaként, hogy *„egyébiránt a földet szabadítsuk el s hozzunk szabadságot és biztosságot a javak világába”*. A 23. számban az *Ősiség* című vezércikkében azt írta, hogy *„míg az ősiség dolgában nem segítünk, a javak világában legbuzgóbb igyekezettel sem leszünk képesek oly normális állapotot előidézni, miszerint a magyar birtokos birtokát sajátjának mondhasssa és a biztosságnak emez érzetéből felvirágozzék a hon közjava”*. Mindennek hiányát jelöli meg a legfőbb gátnak,

melyek *„a közös érdek kapcsaival egybecsatolt nemzeti egészsé egybeolvadnunk nem engednek”*. Milyen tisztán és érthetően fogalmazta meg szerkesztőként is a szabad (polgár)ember és a szabad (föld)tulajdon nemzetet egybeforrasztó erejét! Már az 1841-ben megjelenő vitacikkek alapján felismerte Kossuth, hogy az önkéntes örökváltság még csak az első lépés a jobbágykérdés megoldása felé. Felismerte, hogy a jobbágykérdés megoldása szorosan összefügg az állami kármentesítés és a közteherviselés problémakörével. Látta, hogy a parasztság a rossz megélhetési viszonyai miatt nem tudja a váltság teljes összegét előteremteni és kifizetni, ezért úgy vélte, hogy az örökváltság, a jobbágyfelszabadítás *„aligha megtörténhetik anélkül, hogy a váltságbérnek egy részét a státus vállalná magára, miről mostani adórendszerünk és adómentességünk mellett még a gondolkozást is ábrándnak hisszük”*. A polgári átalakulás egyik alapfeltétele volt tehát a közteherviselés megvalósítása, a nemesi adómentesség felszámolása. A 114. számban (1842) megjelent *Iparegyesület* című cikkben az olvasható, hogy ezen intézmény *„mi nagyon jótekingony hatással lehetend az a honi műiparra, ha jövő augusztusi pesti vásárkor a legelső iparműkiállítást létesíthetjük; honi gyártmányainkkal a nagy közönséget megismertetjük, jelesebb műiparos polgártársainkra figyelmesekké leszünk”*. A 150. számban megjelenő *Iparműkiállítás* című vezércikkében arra kívánt rábírni mindenkit, aki *„magokban iparműves tehetséget éreznek, ne mulasszák el az alkalmat használni, hogy magokat, műveiket és tehetségeiket a nemzet nagy közönségével megismertessék”*. Ma is példaadó a fogalmazása amikor arról ír, hogy az *„önismeret eszköze, ezen nemzeti önbizalom ébresztője lehet az iparműkiállítás”,* és *„ez fogja (hogy a választmány szavaival éljünk) a szerény csendben rejtő, vagy mostoha körülmények miatt egy elfelejtett zugban tespedő ügyességet napfényre hozni és nyújtand ingert az igyekezetnek, gyárnokot s kézművesnemes versengésre buzdítand, a hon egész nagy közönségével ismeretségbe, közelebb viszonyba hozván, a kölcsönhatásnak jótekingony erejét ébresztendi fel”*. Megalapítása szerint a *„nemzeti becsülés sugarának le kell a műhelyekbe szállani, az értelmes gyárnoknak, kézművesnek tapasztalnia kell, hogy*

el van ismerve, miként ő szerény szorgalmával a nemzeti jólét, a nemzeti dicsőség, nemzeti függetlenség tényezőjének elismertetik; a közönségben pedig kivált a gazdagabban a nemzeti önértetnek föl kell ébredni, hogy inkább magyar művel, mint külföldivel szeressen dicsekedni”. Elgondolkodtató mondatok! A 174. számban megjelenő *lparműkiállításban* a magyar ipar védelmében szólalt fel, és megoldásként a törvényhozás „*oltalmát*”, tehát a védővámok bevezetését ajánlotta. A Pesti Hírlapnak egyébként óriási gazdasági és szellemi sikere volt: már a 42. számban közölte a szerkesztő, hogy az első félévi számok elfogytak, és a nagy érdeklődésre való tekintettel újra kinyomtatják őket. Az ilyen eset rendkívül ritka még az egyetemes újságírás történetében is. E lapszámnak a vezércikke igen erőteljesen lépett fel a tisztviselők érdektelensége, hanyagsága ellen. A hatalommal és a hatáskörrel való visszaélés, a törvénysértés felháborító ténye miatt Kossuth a fennálló társadalmi viszonyok felett mondott ítéletet: „...*amely osztály nem képes a társaság életmozgalmait a közönség elégedésére intézgetni, az önmaga tör pálcát önmaga felett*”. Kossuth merész és hatékony újságírói tevékenysége felborzolta a korabeli „*journalisták*” idegeit. Minden alkalmat megragadtak, hogy saját lapjukban Kossuth újságírói működését, illetve magánéletét támadhassák, így közvetve a közvéleményt akarták a Pesti Hírlap ellen fordítani. Ez a próbálkozás nem vezetett sikerre, hiszen míg 1841-ben hatvan előfizetővel indult a lap, addig 1844-ben 5200 előfizetője volt a Kossuth szerkesztette Pesti Hírlapnak. Mindez a szerkesztő eredményes szervező és újságírói képességeit dicséri, melyek a saját korában is példa nélkül álló gazdasági sikert eredményeztek hírlapjaink történetében. Az ellene fellépő *journalisták* támadásának hatására írta meg korábban, 1841. december 29-én *Visszapillantás* című vezércikkét, melyben azt fogalmazta meg, hogy „*a pályatárs nem ellenség*”, hiszen a „*versenyzők nem szemközt futnak*”. Ez a gondolat azonban nem talált megértésre. Amikor kénytelen befejezni hírlapírói munkáját, mert Landerer felmondott neki, joggal emlékszik úgy vissza tevékenységére a Pesti Hírlapban, hogy betartotta az erkölcs alapelveit, szennyes érdekek soha nem vezették, és meggyőződése nem volt eladó. Az

értetlenség viszont elkészerítette, az igaztalan támadásokat nehéz szívvel viselte el, hiszen mindent „*a hon érdekében*” tett. Az 1844. április 11-i számban Kossuth egy rövid cikkben jelentette be távozását, ebben közli, hogy június végével a Pesti Hírlapnál megszűnik a jogviszonya. Utóda, a nevezetes történetíró Szalay László (1813–1864) reformpolitikus (a Helytartótanács 1844. június 11-i engedélyével) július 4-től vette át a lap szerkesztését. A Pesti Hírlap világos értékrend alapján fogalmazta meg a jövőalakítás kereteit, és ez a mai újságírás számára is jó útmutató lehet. Nemcsak az első számban az újságírók számára Kossuth Lajos által rögzített etikai alapelvekre gondolok, hanem arra, hogy megadta a vezérfonalat a hazáját szerető ember gyakorlati tevékenységéhez, valamint arra, hogy megmutatta az utat, hogy „*mit és miként*” kell tennünk a fejlődés érdekében azért, hogy céljainkat megvalósíthassuk. Még inkább érvényes mindnyájunkra – a gyorsan változó világunk változatlan jelenségei között a fentiek napjainkban is időszerű megfogalmazása mellett – a Pesti Hírlap legelső száma beköszöntőjében a zárómondat üzenete, amelyet Kossuth minden esetben betartott, és amely a szép szavak utáni gyakorlati lényegre, a halaszthatatlan teendőkre utal: „*S’ most a’ dologra*”. Édesapám e négy szóból álló Kossuth-üzenet jegyében biztatott 1980 nyarán a kutatói tevékenységre, mely mind a mai napig személyes élményt jelentett a családnak számára, amire jó példa egy XXI. századi kötet megjelenése is. Örömmel töltött el e felkérés, mivel az első publikációm éppen Kossuth Lajosról jelent meg a Magyar Nemzetben 1981. január 17-én. Édesapám, Diószegi György első történelmi könyve pedig 1988-ban jelent meg *Kossuth Lajos üzenete* címmel. Édesapám, Diószegi György és a testvérem, Bakosné Diószegi Mónika *Kossuth Lajos és a Pesti Hírlap a társadalmi változásokért* (Bp., 2001) című könyve kapcsán nagy öröm arról is megemlékezni, hogy e kötet szintén azon hatalmas nemzeti művelődéstörténeti örökségünket méltatta, amelyet e szabadsághősünk 1841–1844 között megfogalmazott elméletében ránk hagyott. Kossuth Lajos és kortársainak életpéldái azt üzenik a XXI. század magyar emberének, hogy a bennünk rejlő alkotóerőnk a legnagyobb barátunk!

Források: I. Kossuth Lajos Pesti Hírlapjának művelődéstörténeti jelentősége. Diószegi György: A száznegyven éves Pesti Hírlap és Kossuth. In: Magyar Nemzet. 1981. január 17.; Diószegi György: Kossuth

Lajos üzenete. Pesti Hírlap – anno 1841–1844. Bp., 1988; Diószegi György – Bakosné Diószegi Mónika: Kossuth Lajos és a Pesti Hírlap a társadalmi változásokért. Bp., 2001

